

lisalmen kaupungin hyvinvointikertomus 2013–2016

- suunnitelma hyvinvoinnin edistämisestä valtuustokauden loppuun pohjautuu vuoden 2016 taloussuunnitelman strategiaan tavoitteisiin

Sisällysluettelo

Johdanto	3
OSA I Katsaus kuntalaisten hyvinvointiin (päättävän valtuustokauden arviointi)	5
1. Yhteenvedo hyvinvoinnin tilasta valtuustokaudella 2013–2016	5
1.1 Kunnan rakenteet, talous ja elinvoima	6
1.2 Kaikki ikäryhmät	7
1.4 Nuoret ja nuoret aikuiset	10
1.5 Työikäiset	12
1.6 Ikäihmiset	13
2. Johtopäätökset hyvinvoinnin tilasta	14
2.1 Vahvuudet hyvinvoinnin edistämisessä ja palvelujärjestelmissä	14
2.2 Kehittämiskohteet hyvinvoinnin edistämisessä ja palvelujärjestelmissä	15
OSA II Suunnitelma kuntalaisten hyvinvoinnin edistämisestä (jäljellä olevan valtuustokauden suunnittelu)	17
1. Kuntastrategian painopisteet ja linjaukset	17
2. Suunnitelma hyvinvoinnin edistämisestä jäljellä olevalle valtuustokaudella	18
3. Hyvinvoinnin edistämistä tukevat ohjelmat ja suunnitelmat	21
LIITE 1 Nuorisotakuusuunnitelman raportti vuodelta 2014	22

Johdanto

Vastuu kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä säilyy kunnissa, kun sosiaali- ja terveyspalvelut siirtyvät itsehallintoalueille. Vuonna 2011 voimaan tullut terveydenhuoltolaki velvoittaa kuntia raportoimaan valtuustolle vuosittain kuntalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista sekä toteutetuista toimenpiteistä. Sen lisäksi valtuustolle on kerran valtuustokaudessa valmisteltava laajempi hyvinvointikertomus. Kunnan on strategisessa suunnittelussaan asetettava paikallisiin olosuhteisiin ja tarpeisiin perustuvat terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen tavoitteet ja määriteltävä niitä tukevat toimenpiteet.

Lisalmen kaupunkistrategiassa 2020 on asetettu tulevaisuuden visio, arvot ja kehittämisen painopisteet. Hyvinvointikertomus tukee kaupungin strategiaa ja kehittämisen painopisteitä. Hyvinvointikertomuksen painopisteenä on hyvinvointitiedon tuottaminen, analysointi ja kehittäminen.

Hyvinvointikertomus on olennainen osa kunnan normaalia vuosittaista strategia-, talousarvio-, toiminta- ja käyttösuunnitelmatyötä ja liittyy tilinpäätöksiin ja arviointiin. Hyvinvointikertomustieto liitetään jatkossa paremmin muuhun toimintaympäristötietoon ja hyödynnetään talousarvion suunnitteluohjeiden ja itse talousarvion laadinnassa. Talousarvioon linkitetään kuntalaisten hyvinvointiin liittyvät osa-alueet eli ns. hyvinvointisuunnitelma. Hyvinvointisuunnitelman toteutumista seurataan normaalien tilinpäätösten yhteydessä ja valtuustokausittaisella laajemmalla hyvinvointikertomuksella. Hyvinvointikertomustiedon perustalta kaupunkistrategiaan asetetaan jatkossa hyvinvointiin liittyvät strategiset linjaukset, indikaattorit ja tavoitteet. Strategian hyvinvointimittarit osoittavat painopisteet hyvinvoinnin johtamiselle. Lisalmen kaupungin tavoitteena on luoda toimivat, poikkihallinnolliset hyvinvointirakenteet ja kytkeä hyvinvointijohtamisen näkökulma osaksi lisalmen kaupungin toimintaa sekä toiminnan ja talouden suunnittelua.

Työkaluna hyvinvointikertomuksen tuottamisessa on käytetty valtakunnallista sähköistä hyvinvointikertomusta ja laajaa indikaattoripakettia.

Hyvinvointikertomus rakentuu kahdesta osasta:

Osa I	Katsaus kuntalaisten hyvinvointiin (päättävän valtuustokauden arviointi)
Osa II	Suunnitelma kuntalaisten hyvinvoinnin edistämisestä (jäljellä olevan valtuustokauden suunnittelu)

Kaupungin koko johtoryhmä toimii hyvinvointiryhmänä. Tämän ensimmäisen hyvinvointikertomuksen valmistelevan työryhmän muodostavat elinkeinojohtaja Terho Savolainen, sivistystoimenjohtaja Kirsi-Tiina Ikonen, kaavoituspäällikkö Sari Niemi, työllisyysasiantuntija Tuuli Sokka-Hukkanen ja vapaa-aikajohtaja Pekka Partanen (pj).

Ylä-Savon SOTE kuntayhtymä tuottaa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut lisalmen lisäksi Kiuruvedelle, Sonkajärvelle ja Vieremälle. SOTE-kuntayhtymässä on määritelty SOTE-kuntien yhteiset hyvinvointi-indikaattorit sosiaali- ja terveystalvelujen lähtökohdista.

[Linkki Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän hyvinvointikertomukseen](#)

Hyvinvointikertomuksessa tarkastellaan kaupungin palvelurakennetta, kaupunkilaisten terveyttä ja toimintakykyä, turvallisuutta, tasa-arvoa ja oikeudenmukaisuutta, asumista ja ympäristöä, toimeentuloa, kuntalaisten palveluja ja eri ikäluokkien hyvinvointia.

Hyvinvointikertomuksen vertailualueina käytetään Varkautta, Siilinjärveä, Pieksämäkeä, Torniota, koko maata ja Pohjois-Savoa.

Lausunnot Hyvinvointikertomuksesta

Hyvinvointikertomuksesta jättivät kaupungin valtuustoryhmien lisäksi lausuntonsa Ylä-Savon koulutuskuntayhtymä, Ikäihmisten neuvosto, lisalmen Vammaisneuvosto ja lisalmen Nuorisoneuvosto.

Yleisenä kommenttina lausunnoista voi todeta, että lausunnon antajat pitivät tärkeänä hyvinvointikertomuksen laatimista ja sen hyödyntämistä asukkaiden hyvinvointiin liittyvissä asioissa. Lausunnoista on kerätty tärkeimmät asiat hyvinvointikertomukseen ja osa kommentteista liitetty suoraan tekstiin. Joissakin lausunnoissa on viitattu Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän järjestämiin palveluihin. Näistä kommentteista lähetetään tieto Ylä-Savon SOTE kuntayhtymälle.

Vuonna 2016 valmistuvat seuraavat lakisääteiset hyvinvointia edistävät toimintaohjelmat: Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, Vammaispoliittinen ohjelma ja Ikääntyneen väestön hyvinvointiohjelma. Jatkossa edellä mainitut toimintaohjelmat tullaan paremmin yhteen sovittamaan laaditun Hyvinvointikertomuksen kanssa. Samalla myös kehitettävät toimenpiteet täsmentyvät.

Hyvinvointikertomus on esitelty lisalmen kaupungin valtuustoseminaarissa 18.4.2016. Hyvinvointikertomukseen on lisätty seminaarin jälkeen muun muassa varhaiskasvatuksen osuutta.

OSA I Katsaus kuntalaisten hyvinvointiin (päättävän valtuustokauden arviointi)

1. Yhteenveto hyvinvoinnin tilasta valtuustokaudella 2013–2016

Alla olevaan yhteenvetoon on poimittu merkittävimmät sähköisen hyvinvointikertomuksen mitattavissa olevien teemojen perusindikaattorit asukkaiden hyvinvointiin liittyen.

Merkkien selitykset:

↔ ei muutosta tai muutos alle 5 %

↕ muutos vähintään 5 %

↕↕ muutos vähintään 10 %

↕↕↕ muutos vähintään 15 %

↕ muutos myönteiseen suuntaan

↕ muutos kielteiseen suuntaan

1.1 Kunnan rakenteet, talous ja elinvoima

Lisalmen kaupungin elinkeinorakenne on monen vahvan toimialan varassa. Lisalmi on Ylä-Savon talousalueen keskus ja väestö keskittyy lisalmen kaupunkikeskuksen läheisyyteen.

Toimialoittain tarkasteltuna lisalmessa työpaikkoja oli yhteensä 9 258 (Pohjois-Savon liitto/ Tilastokeskus 31.12.2014), joista alkutuotannossa 6,0 %, jalostuksessa 22,4 % ja palveluissa 71,6 %. Kolme suurinta toimialaa lisalmessa ovat sosiaali- ja terveystaloudet (20 % työpaikoista), teollisuus (18 % työpaikoista) ja tukku- ja vähittäiskauppa (13 %) työpaikoista. Lisalmen työttömyysaste on huonontunut viimeisen vuoden aikana huolestuttavasti ja on heikompia kuin Pohjois-Savossa ja koko maassa keskimäärin. Lisalmen työpaikkojen lukumäärä on kuitenkin suurempi kuin alueella asuvan työllisen työvoiman lukumäärä; työpaikkaomavaraisuus lisalmessa on 106,1 % (Tilastokeskus/työssäkäynti/työpaikkaomavaraisuus 2007–2013).

Pohjois-Savon aluetaloustilaston mukaan yritysten liikevaihdon muutos tammi-kesäkuussa 2015 oli -0,5 % ja koko maassa -1,1 %. Ylä-Savossa alkuvuonna 2015 liikevaihto laski 2,1 %, mutta pitkällä ajalla seudulla liikevaihdon kasvu on ollut nopeinta maakunnassa, keskimäärin 3,0 % vuodessa.

Väestömuutosten ennakkotietojen mukaan Ylä-Savossa väestö väheni alkuvuonna 2015 yhteensä 386 henkilöllä, kun vuosi sitten menetys oli 295 henkilöä. Lisalmi menetti alkuvuonna 112 asukasta, kun vuosi sitten väestötappio oli vain 22. Lisalmi on maakunnan toiseksi suurin kaupunki ja sen väkiluku oli 22 003 elokuussa 2015. Vertailukuntiin nähden kehitys on ollut parempaa kuin Varkaudessa, mutta huonompaa kuin Siilinjärvellä. Väestöennuste vuoteen 2030 on lievästi negatiivinen.

Lisalmen huoltosuhde on kehittynyt huonompaan suuntaan ja on heikompia kuin koko maassa tai Pohjois-Savossa keskimäärin.

Lisalmen seudulla yhdyskuntarakenne on laaja ja palveluja käyttävät ihmiset asuvat hajallaan. Tavoitteena on ollut keskittää palveluita, mikä väistämättä johtaa asukkaiden kannalta pitempiin matkoihin palveluja haettaessa. Etäisyyksien kasvaessa myös liikenneverkon kunto ja toimivuus ovat keskeisiä hyvinvointia edistäviä asioita. Tärkeää onkin hyvällä yhdyskuntarakenteen ja palveluverkon suunnittelulla ennakoita asukkaiden hyvinvoinnin turvaaminen mahdollisimman kestävästi kuntatalouden kannalta.

Kunnan rakenteet, talous ja elinvoima

Teema 	Perusindikaattori 	Iisalmi		V1	V2	V3	V4	V5	V6
		Arvo 	Muutos 	Vark	Siil	Piek	Torn	Pohj	Koko
Kunnan rakenteet, talous ja elinvoima	Väestö 31.12. (2014) Info	22114	↔	21860	21667	19050	22321	248406	5471750
Kunnan rakenteet, talous ja elinvoima	Huoltosuhde, demografinen (2014) Info	60,2	↑↑↑	63,3	60,3	66,4	59,7	59,4	57,1
Kunnan rakenteet, talous ja elinvoima	Väestöennuste 2030 (2012) Info	21602	???	19886	23348	17095	23477	-	5847680
Kunnan rakenteet, talous ja elinvoima	Kuntien välinen nettomuutto / 1 000 asukasta (2014) Info	-4	↑↑↑	-6	-	-5	-4	-	-
Kunnan rakenteet, talous ja elinvoima	Muu kuin suomi, ruotsi tai saame äidinkielenä / 1 000 asukasta (2014) Info	20,3	↑↑↑	28	11,8	20,1	23,7	24,2	56,7
Kunnan rakenteet, talous ja elinvoima	Lapsiperheet, % perheistä (2014) Info	36,4	↔	32,7	45,3	31	39,6	36,1	38,9
Kunnan rakenteet, talous ja elinvoima	Yksinhuoltajaperheet, % lapsiperheistä (2014) Info	19,7	↔	23,1	15,3	21,8	19	19,8	20,8
Kunnan rakenteet, talous ja elinvoima	Yhden hengen asutokunnat, % asutokunnista (2014) Info	43,6	↔	47,5	31,8	45,4	39	42,8	41,9
Kunnan rakenteet, talous ja elinvoima	Koulutustasomittain (2014) Info	317	↑	310	374	292	324	335	355
Kunnan rakenteet, talous ja elinvoima	Verotulot, euroa / asukas (2013) Info	3299	↑↑	3369	3616	3234	3474	3329	3787

1.2 Kaikki ikäryhmät

Äänestysaktiivisuus (56,9 %) on vuoden 2012 kuntavaaleissa pysynyt samalla tasolla edellisiin vaaleihin verrattuna, jääden hieman koko maan tilanteesta mutta ollen kuitenkin parempi kuin vertailukunnissa Varkaus, Siilinjärvi ja Pieksämäki.

Sairastavuusindeksi kelan indeksin (2014) mukaan on pysynyt samalla tasolla ja on hieman pienempi (10 %) kuin vertailukunnissa Varkaus ja Pieksämäki, Siilinjärveen verrattuna sairastavuusindeksi on hieman suurempi. Kaikkien Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän kuntien osalta indeksi on noin 20 % valtakunnan keskiarvoa suurempi.

Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän laajan hyvinvointikertomuksen (2015–2016) mukaan lääkäripalveluiden peittävyys ja vastaanottokontaktien tuotto on huonoin Iisalmessa. Aikaisempien selvitysten perusteella kuitenkin

avoterveydenhuollon palveluiden tuotto on huomattavan päivystysluonteista. Siten tuotetun palvelun määrä ei välttämättä heijastu väestön terveydentilaan odotetulla tavalla. Avoterveydenhuollon suuresta volyymista huolimatta alueemme erikoissairaanhoidon palveluiden käyttö ylittää selvästi valtakunnan keskiarvon. Erikoissairaanhoidon palveluiden keskitasoa suuremmasta käytöstä huolimatta erikoissairaanhoidon kustannukset ovat valtakunnallista keskitasoa.

Terveydenedistämisasiivisuus kunnan strategisessa johtamisessa (TEA-viisari) on muuttunut parempaan suuntaan, jää kuitenkin vertailukuntien ja koko maan pistemäärästä.

Poliisin tietoon tulleet huumausainerikokset sekä henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset ovat olleet kasvussa (n. 10–15 %).

Asunnottomia ja yksinäisiä on vuonna 2014 ollut 0,4 / 1 000 asukasta kohti, tilanne on parempi kaikkiin vertailukuntiin verrattuna, ja selkeästi parempi kuin koko maan tilanne.

Kaikki ikäryhmät

Teema	Perusindikaattori	Lisalmi		V1	V2	V3	V4	V5	V6
		Arvo	Muutos	Vark	Siil	Piek	Torn	Pohj	Koko
Osallisuus	Äänestysaktiivisuus kuntavaaleissa, % (2012) Info	56,9	↔	54,1	56,3	54,2	60,1	-	58,2
Terveys ja toimintakyky	Kelan sairastavuusindeksi, ikävakioitu (2014) Info	117,4	↔	127,9	107,4	126,2	103,1	-	-
Terveys ja toimintakyky	THL:n sairastavuusindeksi, ikävakioitu (2011) Info	114,9	↓	128,4	110,4	118	101,9	-	100
Turvallisuus	Poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset / 1 000 asukasta (2013) Info	9,7	↑↑	9,7	4,2	5,4	7,2	-	7
Turvallisuus	Alkoholijuomien myynti asukasta kohti 100 %:n alkoholina, litraa (2014) Info	9,7	↓↓	9,7	6,6	7,8	7,6	7,9	7,3
Turvallisuus	Poliisin tietoon tulleet huumausainerikokset / 1 000 asukasta (2014) Info	0,8	↑↑↑	0,5	0,3	0,9	0,4	0,9	1,3
Asuminen ja ympäristö	Asunnottomat yksinäiset / 1 000 asukasta (2014) Info	0,4	↓↓↓	-	0,7	0,6	0,5	0,6	1,3
Toimeentulo	Kunnan yleinen pienituloisuusaste (2013) Info	15,8	↔	17,8	8,6	16,8	15	15,9	13,9
Kuntalaisten palvelut	Terveydenedistämisasiivisuus (TEA) kunnan strategisessa johtamisessa, pistemäärä (2013) Info	60	↑↑↑	-	-	68	75	-	72
Kuntalaisten palvelut	Aikuisten mielenterveyden avohoitokäynnit / 1 000 18 vuotta täyttänyttä (2013) Info	763	↓↓	136	581	627	596	558	446
Kuntalaisten palvelut	Sosiaali- ja terveystoimen nettokustannukset, euroa / asukas (2013) Info	3728	↑↑	4028	3381	4276	3267	3894	3595

1.3 Lapset, varhaisnuoret ja lapsiperheet

Ylipainoisten lasten määrä on kasvanut voimakkaasti. Liikunnan harrastaminen vapaa-ajalla on vähentynyt. Yhä useampi tuntee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi.

Varhaisnuorten tupakointi ja alkoholinkäyttö on vähentynyt, mutta huumeekokeilut ovat lisääntyneet. Koulukiusaaminen on yleisempää kuin vertailukunnissa.

Ahtaasti asuvien perheiden määrä sekä pienituloisuusaste ovat lisääntyneet.

Kasvatus- ja perheneuvolapalveluita käytettiin enemmän kuin maassa keskimäärin, mikä on linjassa siihen, että nuorten kokeman mukaan koulukuraattorin ja psykologin vastaanotolle pääsy koettiin aiempaa helpommaksi.

Koululounaan on jättänyt väliin reilu kolmannes oppilaista.

Pitkällä aikavälillä koulun työilmapiiri on parantunut.

Varhaiskasvatuksessa on päivähoitopaikka lastensuojelun avohuollon tukitoimena 42 lapsella.

Lapset, varhaisnuoret ja lapsiperheet

Teema 	Perusindikaattori 	Iisalmi		V1	V2	V3	V4	V5	V6
		Arvo 	Muutos 	VarkSiil	Piek	Torn	Pohj	Koko	
Elämänlaatu	Ei yhtään läheistä ystävää, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2013) Info	6,8	↓↓↓	6,6	9,4	7,3	9,4	-	8,4
Terveys ja toimintakyky	Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2013) Info	16,5	↑	10,6	16,8	13,3	15,2	-	15,9
Terveys ja toimintakyky	Ylipaino, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2013) Info	21,9	↑↑↑	16,2	13,8	22,5	15,8	-	16,4
Terveys ja toimintakyky	Harrastaa hengästyttävää liikuntaa vapaa-ajalla korkeintaan 1 h viikossa, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2013) Info	30,6	↑↑↑	30,1	32,4	28,8	31,5	-	31,9
Terveys ja toimintakyky	Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2013) Info	9,2	↓↓↓	11,6	8,5	12,4	12,9	-	12
Terveys ja toimintakyky	Tupakoi päivittäin, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2013) Info	12,9	↓	13,2	14,4	16,3	12,8	-	13,1
Terveys ja toimintakyky	Kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2013) Info	5,8	↑↑↑	4,8	4,8	4,4	4	-	8,8
Turvallisuus	Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2013) Info	8	↔	5,6	5,9	4,7	8,7	-	6,9
Turvallisuus	Vanhemmuuden puutetta, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2013) Info	21	↔	15,3	17,4	14,8	21,8	-	18,6
Asuminen ja ympäristö	Ahtaasti asuvat lapsiasuntokunnat, % kaikista lapsiasuntokunnista (2014) Info	29,6	↑	27	24,1	27,7	31,6	29	29,6
Toimeentulo	Lasten pienituloisuusaste (2012) Info	16	↑	20,1	9,1	16,2	16,6	-	14,3
Kuntalaisten palvelut	Kasvatus- ja perheneuvonnan asiakkaat vuoden aikana / 1 000 alle 18-vuotiasta (2014) Info	115	↑↑↑	252	176	175	59	96	74

Kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2013) Info	5,8	↑↑↑	4,8	4,8	4,4	4	-	8,8
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2013) Info	13,1	???	8,7	9,4	7,8	11,9	-	11,3
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2013) Info	8	↔	5,6	5,9	4,7	8,7	-	6,9
Ei syö koululounasta päivittäin, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2013) Info	38,7	↑↑↑	36,8	30,6	36,8	41,7	-	33,9
Koulun työilmapiirissä ongelmia, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2013) Info	22	↓	25,9	27,7	21,1	26,8	-	26

1.4 Nuoret ja nuoret aikuiset

Lisalmen Nuorisotakuuraportin 2015 mukaan lisalmessa oli vuoden 2014 aikana nuorisotakuun piiriin kuuluvia 15–29-vuotiaita yhteensä 3 676 henkilöä (vuonna 2013 yhteensä 3 788). Nuorisotakuulla tavoitellaan kohderyhmään kuuluvan henkilön työttömyyden päättymistä ennen kolmea kuukautta. Lisalmessa vuoden 2014 osalta nuorisotakuu toteutui raportin mukaan selkeästi maan keskiarvoja paremmin.

Ilman läheistä ystävää olevien nuorten osuus on lisääntynyt lukio-opiskelijoiden keskuudessa, mutta ammatillisten oppilaitosten osalta tulokset ovat pysyneet ennallaan.

Kolmasosa lukiolaisista harrastaa liikuntaa liian vähän. Kaikissa vertailukunnissa sekä koko maassa tilanne on parempi kuin lisalmessa. Kokemus terveydentilasta on myös samalla huonontunut, muissa vertailukunnissa ja koko maassa tulokset ovat parempia. Koulutyön määrä on koettu myös liian suureksi.

Pitkäaikaisesti toimeentulotukea saavien nuorten osuus (18–24-vuotiaat/2013) on kasvanut, mutta on edelleen pysynyt hyvällä tasolla. Samoin on käynyt koulutuksen ulkopuolelle jääneiden osuudessa. Tilanne on myös parempi kuin vertailukunnissa.

Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden ja työttömäksi jääneiden nuorten määrä on vähentynyt ja on pienempi kuin vertailukunnissa tai koko maassa keskimäärin.

Tupakointi, humalajuominen ja huumeekokeilut vähentyivät.

Mielenterveyden häiriöihin sairaalahoitoa saaneiden 18–24-vuotiaiden määrä on merkittävästi suurempi kuin maassa keskimäärin.

Ammatillisessa koulutuksessa nuoret kokivat tulleen kuulluksi mutta lukiolaiset kokivat entistä useammin, etteivät he tiedä kuinka koulun asioihin voi vaikuttaa.

Elämänlaatu on ammatillisen koulutuksen opiskelijoilla pysynyt ennallaan ja lukemat ovat paremmat kuin vertailukunnissa.

Kokemus turvallisuudesta on ammatillisen koulutuksen opiskelijoilla vertailukuntiin nähden hyvä.

Nuoret ja nuoret aikuiset

Teema 	Perusindikaattori 	lisalmi		V1	V2	V3	V4	V5	V6
		Arvo 	Muutos 	Vark	Siil	Piek	Torn	Pohj	Koko
Elämänlaatu	Ei yhtään läheistä ystävää, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (2013) Info	6,7	↑↑↑	7,9	4,5	-	8,5	-	6,4
Elämänlaatu	Ei yhtään läheistä ystävää, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (2013) Info	7	↔	7,9	11,2	9,2	-	-	7,5
Henkinen hyvinvointi	Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat 16 - 24-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä (2014) Info	0,8	↓↓↓	1,1	0,8	1,7	1,1	1	1
Terveys ja toimintakyky	Kokee terveydentilansa keskimääräiseksi tai huonoksi, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (2013) Info	22,7	↑	17,5	20	17,3	-	-	21,3
Turvallisuus	Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (2013) Info	2,8	↔	3,7	3,9	5,3	-	-	4,5
Turvallisuus	Kokenut fyysistä uhkaa vuoden aikana, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (2013) Info	17,3	↔	21,7	20,1	19,8	-	-	23,1
Opiskelu ja työ	Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17 - 24-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä (2013) Info	7,4	↓↓↓	8,5	8,4	10,4	7,6	7,7	9,4
Opiskelu ja työ	Nuorisotyöttömät, % 18 - 24-vuotiaasta työvoimasta (2014) Info	19,3	↓↓↓	27	15,7	24	23,9	17	16
Asuminen ja ympäristö	Koulun fyysisissä työoloissa puutteita, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (2013) Info	30,9	↔	37,9	24,1	-	54,8	-	38,5
Toimeentulo	Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 18 - 24-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä (2013) Info	3,6	↓↓↓	5,5	2,4	5,7	4,2	-	3,4
Kuntalaisten palvelut	Mielenterveyden häiriöihin sairaalahoitoa saaneet 18 - 24-vuotiaat / 1 000 vastaavanikäistä (2014) Info	17,4	↑↑↑	14,9	13,1	4,8	5,4	11,3	8
Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (2013) Info		21,1	↓↓↓	18,2	13	-	15,1	-	19,6
Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (2013) Info		36,6	↓	33,5	31,7	30,2	-	-	35
Kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (2013) Info		6,3	↓↓↓	6,7	10,7	-	3,3	-	13,2
Harrastaa hengästyttävää liikuntaa vapaa-ajalla korkeintaan 1 h viikossa, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (2013) Info		30,5	↔	25,2	28,7	-	24	-	28,9

1.5 Työikäiset

Lisalmessa työllisten osuus työikäisestä väestöstä noudattelee alueen ja vertailukuntien tasoa, eikä vaihtelee vuositasolla suuresti. Työttömien osuus työvoimasta laski vuoteen 2014, mutta nousua on sen jälkeen ollut havaittavissa. Työttömyyttä leimaa lisalmessa osin pitkittyminen ja rakenteellisen työttömyyden vahva osuus, joka lisalmessa on paitsi korkea, myös kasvusuunnassa. Pitkittyneen työttömyyden osuutta työikäisestä väestöstä kuvaa hyvin työmarkkinatuen kuntarahoitusosuus, jonka jyrkät muutokset korostuvat pitkittyvien työttömyyksien alueella; lisalmessakin maksuosuuteen ennakoitaan voimakasta kasvua.

Suureen työttömyysasteeseen verrattuna lisalmessa voidaan hyvin. Vertailuindikaattoreiden valossa lisalmen työikäisistä mielenterveysperusteista sairauspäivärahaa saaneiden osuus, samoin kuin työkyvyttömyyseläkeläisten osuus työikäisestä väestöstä on pieni. Myös jo 50 vuotta täyttäneiden perusterveydenhuollon käyntimäärät ovat verrokkikuntia alhaisemmalla tasolla. Toimeentulotukea saaneiden osuus on myös pienempi ja pienentynyt aiemmasta.

Työikäiset

Teema	Perusindikaattori	Lisalmi		V1	V2	V3	V4	V5	V6
		Arvo	Muutos	Vark	Siil	Piek	Torn	Pohj	Koko
Kunnan rakenteet, talous ja elinvoima	Työlliset, % väestöstä (2013) Info	39,4	↔	34,9	43,8	37,2	37,5	39,5	42,2
Kunnan rakenteet, talous ja elinvoima	Työttömät, % työvoimasta (2014) Info	13,8	↓	16,9	8,8	12,7	15,5	12,7	12,4
Opiskelu ja työ	Vaikeasti työllistyvät (rakennetyöttömyys), % 15 - 64-vuotiaista (2014) Info	6,4	↑↑	7,5	3,7	5,4	6,5	-	5,3
Henkinen hyvinvointi	Mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneet 25 - 64-vuotiaat / 1000 vastaavanikäistä (2013) Info	14,1	↓↓↓	20	18,6	16,2	14,4	18,9	17,7
Terveys ja toimintakyky	Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä (2013) Info	11,1	↓	13,6	8,5	13,9	9,2	11,8	8
Kuntalaisten palvelut	Perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäynnit 50 - 64-vuotiailla / 1 000 vastaavanikäistä (2014) Info	621	↓↓↓	886	1140	1134	1219	1023	1041
Toimeentulo	Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25 - 64-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä (2013) Info	1,8	↓↓↓	2,9	1,1	1,7	2	-	2,2

1.6 Ikäihmiset

Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän kuntien yli 75 vuotta täyttäneiden määrä kasvaa erityisesti vuoden 2020 jälkeen.

Lisalmen kaupungin ja Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän välillä on virinnyt yhteistyö Itsenäisen asumisen mallin muodossa. Prosessin omistaja on Ylä-Savon SOTE kuntayhtymä, joka laskee väestöennusteen mukaisesti palveluasumisen tarvetta lisalmessa. Lisalmessa on palveluasuntoja rakennettu tai rakenteilla yli tarpeen, siten tulevaisuudessa on näiden laskelmien mukaan tyhjiäkin paikkoja. Lisalmen osalta tilanne on tällä hetkellä hyvä palveluasumisen tarjonnan suhteen.

Väestö ikääntyy nopeasti ja valtakunnallisissa tavoitteissa on edistää itsenäistä kotona asumista mahdollisimman pitkään. Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän tavoitteena on, että tulevaisuudessa yli 75 vuotiaista vain 2–3 % asuu laitoshoidossa ja 5–7 % asumispalveluissa. Siten valtaosa asuu kotona, jonne palvelut tarjotaan.

Erityisenä huolen aiheena ovat kotona asumisen olosuhteet ja niiden soveltuminen ikääntyvälle väestölle. Lisalmen kaupungissa kerrostalokannasta vain 20 % on varustettu hissillä, joka turvaa esteettömän liikkumisen.

Dementiaindeksi on lisalmessa erittäin korkea. On mahdollista, että lisalmen dementiaindeksin korkea arvo johtuu siitä, että Ylä-Savon SOTE kuntayhtymässä on erinomainen muistipoli, joka diagnosoi suuren määrän henkilöitä. Tämä yhdistettynä kotona asumisen tavoitteisiin luo haasteita tulevaisuuteen.

Ikäihmiset

Teema	Perusindikaattori	Lisalmi		V1	V2	V3	V4	V5	V6
		Arvo	Muutos	Vark	Siil	Piek	Torn	Pohj	Koko
Henkinen hyvinvointi	Dementiaindeksi, ikävakioitu (2011) Info	157,6	↑↑↑	86	102,1	124,1	101,7	-	100
Terveys ja toimintakyky	Erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja 65 vuotta täyttäneitä, % vastaavanikäisestä väestöstä (2014) Info	70,5	↔	69,6	68,1	67,3	63,5	-	62
Asuminen ja ympäristö	Kotona asuvat 75 vuotta täyttäneet, % vastaavanikäisestä väestöstä (2014) Info	89,1	↔	89,7	93,1	89,1	90,5	91	90,5
Toimeentulo	Täyttä kansaneläkettä saaneet 65 vuotta täyttäneet, % vastaavanikäisestä väestöstä (2013) Info	3	↓↓↓	2,1	1,9	2,7	1,8	2,6	2,6
Toimeentulo	Toimeentulotukea saaneet 65 vuotta täyttäneet, % vastaavanikäisestä väestöstä (2013) Info	1,5	↓↓↓	1,5	1	1,2	1,7	-	1,4
Kuntalaisten palvelut	Säännöllisen kotihoidon piirissä 30.11. olleet 75 vuotta täyttäneet asiakkaat, % vastaavanikäisestä väestöstä (2014)								

2. Johtopäätökset hyvinvoinnin tilasta

2.1 Vahvuudet hyvinvoinnin edistämässä ja palvelujärjestelmissä

- kaupungin strategiset painopisteet ohjaavat ja tukevat asukkaiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä (mm. nuoret tulevaisuuden tekijöinä, hyvinvoiva iisalmelainen, hyvän ympäristön ja laadukkaan asumisen lisalmi)
- monipuolinen elinkeinorakenne ja vahvoja teollisia toimijoita paikkakunnalla
- palvelut kuntalaisille hyvällä tasolla
- monipuoliset harrastusmahdollisuudet
- monipuolinen erityisesti lasten ja nuorten toimintaan panostava järjestösektori
- lasten ja nuorten psykososiaalinen tuki toimii hyvin; koulukuraattorille, psykologille sekä tarvittaessa sairaalahoitoon pääsee hyvin
- nuorisotyöttömyyteen on pystytty vastaamaan keskivertoa paremmin
- nuorten kesätyötoimintaa on pystytty jatkuvasti kehittämään ja se on ollut onnistunut keino tukea nuorta työllistämismahdollisuuksien parantamisessa
- lisalmessa toimiva nuorten ohjaus- ja palveluverkosto eli monialainen työryhmä on lisännyt yhteistyötä eri toimijoiden kesken nuorten hyvinvoinnin edistämässä ja lisälmen nuorisotakuusuunnitelma kokoaa yhteen nuorille suunnatut hyvinvointiin liittyvät asiat
- työikäisten osalta sekä työllisyyspalveluiden keskittäminen omaan palvelualueeseen että seudullisen TYP-palvelun vetovastuun ottaminen lisäävät palveluiden oikeinkohdentumista työnhakija-asiakkaiden osalta
- toimiva ja seudullinen liikenneturvallisuussuunnitelma, joka ohjaa liikenneverkkoon kohdistuvia investointeja
- investoitu koulu- ja päiväkotitiloihin ja kiinnitetty erityisesti huomiota sisäilmaongelmien korjaamiseen
- yläkoulujen yhdistäminen on tuonut koko ikäluokan samojen palvelujen piiriin, esim. liikunta- ja kulttuuripalveluiden saavutettavuus

Lausunnoista esille nousseet tärkeimmät asiat:

- ohjaamotoiminnan kehittäminen antaa mahdollisuuden parantaa nuorten palveluverkon toimintaa
- Ylä-Savon ammattiopiston keskeyttämisaste on puolittunut vuosien 2013–2015 välisenä aikana ja negatiivinen keskeyttäminen on saatu erittäin pieneksi. Samanaikaisesti koulutuksen läpäisy on parantunut. Koulutuksella on iso rooli nuorten syrjäytymisen ehkäisijänä ja nuorten yhteiskuntatakuun toteuttajana.

2.2 Kehittämiskohteet hyvinvoinnin edistämisessä ja palvelujärjestelmissä

- lasten, nuorten ja perheiden omatoimisen liikkumisen ja terveellisten elämäntapojen lisääminen
- työllisyydenhoidon keskittämisessä tulee täsmentää vaikuttavuuden arviointiperusteita
- edelleen kasvava työttömyysaste ja työttömyyden pitkittyminen tuo haasteita palvelujärjestelmän kattavuuteen ja oikeinkohdentumiseen myös muiden kuin työllisyyspalveluiden osalta
- tulevassa organisaatiouudistuksessa tulee huomioida kunnan rooli terveyden ja hyvinvoinnin edistämisessä (sivistys- ja hyvinvointitoimiala, tekninen- ja infratoimiala)
- nuorten käyttäytymisen muutoksiin pitää pystyä reagoimaan nopeasti muuttamalla ja kokeilemalla uusia toimintatapoja
- ikääntyvien määrän kasvaessa myös kaupungin palveluissa tulee huomioida ennakoivat ja omatoimisuutta tukevat toimenpiteet, kuten erilaisten esteettömien matalankynnyksen asumisvaihtoehtojen ja turvallisuuden lisääminen kotona asumisen tukemiseksi
- kouluhyvinvoinnin vahvistaminen, mm. kouluterveyskyselyssä nousseisiin ongelmiin puuttuminen ja ennaltaehkäisyn lisääminen (mielenterveysongelmat, yksinäisyys, koulukiusaaminen)
- varhaiskasvatuspalveluja tarjotaan monipuolisesti osa- ja kokopäivähoitona sekä perhepäivähoidossa että päiväkotihoidossa
- kevyen liikenteen yhteyksien kehittäminen kaupunkialueella, kävelyn ja pyöräilyn osuuden vahvistaminen liikkumisessa
- puhtaan veden verkostot haja-asutusalueella peruskorjauksen tarpeessa
- nopeampi reagointi sisäilmaongelmiin kaupungin kiinteistöissä
- nykyisen teollisen toiminnan säilyttäminen kilpailukykyisenä ja tuottavana kovassa kilpailussa
- maatalouden roolin säilyminen entisessä laajuudessa ja tuotannon edelleen kasvattaminen sekä maaseutuelinkeinojen kehittäminen uusien innovaatioiden esimerkiksi biotalouden suuntaan
- kaupungin keskusta-alueen asumisen, palveluiden ja kaupan tarjonnan säilyttäminen

Lausunnoista esille nousseet tärkeimmät asiat:

- kolmannen sektorin toiminnan vahvistaminen vanhustenhuollossa
- vammaisten tarpeet tulee ottaa huomioon kuntalaisten elinoloihin vaikuttavassa suunnittelussa ja tehtyjen ratkaisujen toimeenpanossa
- TELMA-koulutuksen puuttuminen tulee huomioida
- toimenpiteiden lisääminen lasten ja nuorten ylipainon vähentämiseksi

- matalankynnyksen harrastustoiminnan lisääminen
- 8. ja 9. luokan huumeiden käytön vähentäminen
- vuoropuhelun lisääminen käyttäjien kanssa kouluruokailun suunnittelussa ja toteutuksessa
- liikenneverkkojen kunnon ja toimivuuden parantaminen
- lähiliikuntapaikkojen pitäminen auki ja toimintakuntoisina myös talvella koko kaupungin alueella
- juna- ja linja-autovuorojen säilyminen ja Pali-liikenteen kehittäminen
- erityisliikunnan resurssien lisääminen
- Seniorikortin käytön laajentaminen
- järjestöjen ja vapaaehtoisten toiminnan ja yhteistyön edelleen vahvistaminen
- lisalmen nuorisoneuvoston roolin vahvistaminen

OSA II Suunnitelma kuntalaisten hyvinvoinnin edistämisestä (jäljellä olevan valtuustokauden suunnittelu)

1. Kuntastrategian painopisteet ja linjaukset

Kaupunkistrategia 2025 ja elinvoimaisuus

Iisalmen kaupungin toiminta-ajatus

Iisalmen kaupunki edistää asukkaiden hyvinvointia sekä Iisalmen ja koko Ylä-Savon kilpailukykyä ja vetovoimaa tekemällä laajasti yhteistyötä menestyvän elinkeinoelämän edellytysten luomiseksi, laadukkaiden palvelujen turvaamiseksi ja kuntatalouden tasapainottamiseksi.

Iisalmen kaupungin arvot

- Tasa-arvo ja oikeudenmukaisuus
- Avoimuus
- Edistyksellisyys
- Kestävä kehitys
- Yhteisöllisyys

Iisalmi 2025 - ”Positiivisuuden alkulähteillä”

Iisalmen kaupunki on monipuolinen teollisten vientiyritysten sekä kaupan ja palveluiden seutukaupunki. Iisalmi on myös monipuolinen koulutuskaupunki, joka on helppo saavuttaa. Arkielämä Iisalmessa on sujuvaa ja turvallista. Kaupunki on viihtyisä asuinympäristö. Iisalmelle on ominaista vahva historiaan ja kulttuuriin perustuva identiteetti, jonka pohjalle tulevaisuus rakennetaan modernia teknologiaa hyödyntäen. Samoista lähteistä pulppuaa iisalmelainen sosiaalisuus ja välitön tekemisen meininki.

Kehittämisen painopisteitä 2014–2017

1. Kilpailukykyinen kaupunki ja elinkeinoelämä
2. Hyvinvoiva iisalmelainen
3. Osaava iisalmelainen
4. Nuoret tulevaisuuden tekijöinä
5. Hyvän ympäristön ja laadukkaan asumisen Iisalmi
6. Hyvien yhteyksien ja verkostojen Iisalmi
7. Terve kuntatalous, osaava henkilöstö ja tehokkaasti toimiva konserni

2. Suunnitelma hyvinvoinnin edistämisestä jäljellä olevalle valtuustokaudella

Jäljellä olevalla valtuustokaudella hyvinvointisuunnitelman keskeiset tavoitteet on koostettu talousarvion strategisista tavoitteista sekä lisätty joitakin terveyttä ja hyvinvointia lisääviä kehittämistavoitteita.

Hyvinvoiva iisalmelainen		
Linjaukset	Indikaattori/mittari	Tavoite valtuustokauden loppuun
Liikunnallisen elämäntavan ja terveyden edistäminen	Harrastaa hengästyttävää liikuntaa vapaa-ajalla korkeintaan 1 h viikossa, % 8. ja 9. luokan oppilaista (kouluterveyskysely 2013) Sporttaritoiminnan omatoimisen liikunnan harrastamisen määrä yläkolalaisilla/vko Työmatkapyöräilyn ja kävelyn edistäminen - kävelijöiden ja pyöräilijöiden määrän kartoittaminen suhteessa muihin liikkumismuotoihin, menetelmät määrän kehittymisen seuraamiseksi vuosittain.	30,0 % (vuonna 2013, 30,6) ka 3,8 krt/vko Työmatkapyöräilyn ja kävelyn markkinointi sekä siihen liittyvän asennekasvatuksen lisääminen.
Laadukkaat kulttuuritoimen palvelut kaikille iisalmelaisille	Kulttuuritarjonnan monipuolisuus (h/vko): Musiikki 21, Teatteri 31, Tanssi 0, Yleiskultt.14, Kuvataide 7, Lastenkulttuuri 27	Jakauma pysyy tasaisena, lisätään tanssin osuutta.
Monipuolinen harrastustoiminta	Järjestötoiminnassa olevien alle 18-vuotiaiden määrä Koulujen kerhotoiminta vähintään entisellä tasolla Säännöllisten ohjattujen liikuntaryhmien määrät aikuisväestölle sekä erityisryhmille Iisalmessa (Ohjatun liikunnan kalenteri) Liikunta-, nuoriso- ja	2 800 32 h/vko 130 ryh/vko Lasten ja nuorten, eläkeläisten sekä

	kulttuurijärjestöjen toimintaedellytysten turvaaminen	erityisryhmien käyttömaksujen sekä toiminta-avustusten säilyminen vuoden 2016 tasolla Kulttuurissa n. 8 % lisäys vuoden 2015 tasosta.
Yhteisöllisyyden ja monikulttuurisuuden edistäminen	Maahanmuuttajien määrä kansalaisopistossa	70
Ennaltaehkäisy sekä varhainen puuttuminen lasten ja perheiden ongelmiin	1 terveydenhoitaja/600 opp. 1 kuraattori/800 opp. 1 psykologi/1000 opp.	1 terveydenhoitaja/600 opp. 1 kuraattori/800 opp. 1 psykologi/1000 opp.
Työllisyydenhoidon kokonaisvastuu	Keskimääräinen työllistäminen kaupungin omiin yksiköihin	Säilyy samalla tasolla kuin vuonna 2015
	Passiivisen työmarkkinatuensaajien määrän pieneneminen	Seurataan vuositasolla ja osavuositain (pienenee)
	Monialaisen yhteispalvelun asiakasmäärä lisalmissa	Seurataan vuositasolla (vaikuttavuus)
Ikäihmisten hyvinvointi	Myytyjen seniorikorttien määrä/ uimahallin käyntikerrat	450/17 000
	Ikäihmisten ja erityisryhmien ohjattujen liikuntaryhmien määrä kaupungin omana toimintana	25 ryh./vko
	Kansalaisopiston opiskelijoiden määrä ikäryhmässä 61 vuotta tai enemmän	650

Nuoret tulevaisuuden tekijöinä		
Linjaukset	Indikaattori/mittari	Tavoite valtuustokauden loppuun
Syrjäytymisen ehkäiseminen	Nuorisotakuusuunnitelman toteutuminen	Nuorisotakuusuunnitelmassa olevien tavoitteiden toteutuminen (erillinen raportti, vuoden 2014 raportti liitteenä 1)
	Etsivässä nuorisotyössä ohjautuneiden/ asiakkuuteen ohjautuneiden nuorten määrä	Arvioidaan ja seurataan sanallisesti (vaikuttavuus)
	Päästötodistuksen saaneet % ikäluokasta	100 %
Terveellisten elämäntapojen edistäminen oppilaitosten ja kodin yhteistyönä	Ravitsemussuositusten toteutuminen koulu- ja päiväkotiruokailussa	100 %

Hyvän ympäristön ja laadukkaan asumisen lisalmi		
Linjaukset	Indikaattori/mittari	Tavoite valtuustokauden loppuun
Virikkeellinen ja turvallinen liikkumisympäristö omatoimisen liikkumisen edistäjänä	Liikuntapaikkojen opastuksen ja turvallisuuden parantaminen Investointiohjelman mukainen liikuntarakentaminen Uimahallin kävijämäärä	Opastuksen uusiminen, turvallisuusvaatimukset Tukes:n suositusten mukaisia Kirkonsalmen koulun lähiliikuntapaikka, kameravalvonnan lisääminen, Sankariniemen urheilukentän käytön lisääminen, tärkeimpien ulkoilureittien pitäminen käyttäjäturvallisena 162 000 / vuosi
Kulttuuriympäristöjen kehittäminen	Kehittämissuunnitelmien toteutuminen	Uusi kehittämissuunnitelma kaupunginhallituksen hyväksyttäväksi, toimenpiteiden aloitus, esim. Koljonvirran alueen kehittämissuunnitelma.
Ydinkeskustan kehittäminen	Toteutuneet kaavat ja toimenpiteet Lisääntynyt tarjonta kerrosalaa Toteutuneet hankkeet	Ydinkeskustan asemakaava valmistuu
Virranpuistohanke	Asemakaava valmis	Kunnallistekniikan rakentaminen ja tonttien luovutus
Kyläalueiden elinvoimaisuuden kehittäminen - Kirman seudun osayleiskaavan laatiminen	Yleiskaavan eteneminen	Kirmanseudun osayleiskaava valmis
Itsenäisen asumisen malli/ työryhmä yhdessä Ylä-Savon SOTE:n kanssa	Toimenpiteet ikäihmisten asumisolosuhteiden kehittämiseksi	Ehdotuksia toimenpiteistä ikäihmisten asumisolosuhteiden kehittämiseksi
Rakenteellisiin ja taloteknisiin sisäilmaongelmiin reagoidaan etsimällä ratkaisut toimenpiteille	Toimenpiteet	Meijerikatu 1:n sisäilmatutkimukset, Kirkonsalmen koulun korjaukset, toteutetaan sisäilmakorjauksia kiireellisyysjärjestyksessä
Koulu- ja päiväkotikiinteistöjen kunnon ja toimivuuden parantaminen	Toimenpiteet, Hankesuunnitelmat, Rakentaminen, Toteutus	Kangaslammin koulun laajennusosa valmis Kirkonsalmen koulun 2. korjausvaihe valmis Luma-keskus tilapalvelun hallintaan
Koulujen ja päiväkotien pihojen suunnittelu osana rakennushankkeita	Toteutuneet suunnitelmat ja kohteet	Pihojen kokonaisvaltainen kunto- ja toimivuustarkastelu
Jätevesijärjestelmien kunnostaminen jätevesiasetusten mukaiseksi	Jätevesijärjestelmien toimenpidelupien ja ilmoitusten määrä	50
Arkiliikkomista palvelevien viheryhteyksien toteuttaminen	Toteutuneet kohteet ja km:t	Koivuniemen reitin rakentaminen 0,3 km (turvaa Kilpijärven reitin)
Kevyenliikenteen yhteyksien parantaminen kaupunkialueilla	Toteutetut parannukset	Ahmontie ja pienet peruskorjauskohteet
Seudullisen liikennejärjestelmäsuunnitelman ja aiesopimuksen toteutus	Aiesopimus, tavoitteiden toteutuminen	Seudullinen toimenpideohjelma, Työmatkapyöräilyn edistämishjelma
Seudullisen sekä kaupunkikohtaisen liikenneturvallisuussuunnitelman toteutus	Suunnitelman mukaisten kohteiden toteutus	Ajohidasteet päiväkotit Simpukan läheisyyteen ja Paloisvuorelle

3. Hyvinvoinnin edistämistä tukevat ohjelmat ja suunnitelmat

[Lisalmen kaupunkistrategia vuoteen 2025](#)

[Lisalmen kaupungin palvelustrategia vuoteen 2015](#)

[Muut strategiat ja kehittämisohjelmat](#)

[Ylä-Savon sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistoiminta-alueen
turvallisuussuunnitelma 2013-2016](#)

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2017–2020 valmistuu vuoden 2016 aikana

Uusi varhaiskasvatussuunnitelma 2017–2020 valmistuu vuonna 2017

Lisalmen vammaispoliittinen ohjelma 2017–2020 valmistuu vuoden 2016 aikana

Ikäihmisten hyvinvointiohjelma 2017–2020 valmistuu vuoden 2016 aikana

[Ylä-Savon kuntien yhteinen maahanmuuttajien kotouttamisohjelma](#)

[Lisalmen nuorisotakuusuunnitelma 2016–2017](#)

[Työmatkapyöräilyn ja kävelyn edistämishjelma](#)

Lisäksi käynnissä olevia hyvinvointia tukevia hankkeita ovat muun muassa:

- [Ylä-Savon Ohjaamo hanke](#)
- [Etappi työllistämishanke](#)
- [Nuoret Duuniin työllistämishanke](#)
- [Linkki-koulunuorisotyöhanke](#)
- Työkuntoon hanke

LIITE 1 Nuorisotakuusuunnitelman raportti vuodelta 2014

IISALMESSA OLI TYÖNHAKIJANA

Kuukausi	Iisalmen työttömyys % 2014 (2013) (työvoima 10 346)	Alle 20- vuotiaat (lkm)	Alle 25- vuotiaat (lkm)	Työttömät vasta- valmistuneet 25-29v. (lkm)
Tammikuu	14,7 % (14,7)	35	204	12
Helmikuu	14,3 % (14,5)	33	197	10
Maaliskuu	13,7 % (14,2)	28	180	10
Huhtikuu	13,1 % (13,5)	33	174	9
Toukokuu	12,1 % (11,6)	50	188	13
Kesäkuu	13,2 % (12,9)	70	227	18
Heinäkuu	13,7 % (13,1)	65	237	18
Elokuu	13,0 % (12,6)	63	218	8
Syyskuu	12,8 % (13,0)	55	190	10
Lokakuu	13,4 % (14,6)	53	190	11
Marraskuu	14,3 % (14,2)	44	196	12
Joulukuu	17,0 % (16,1)	62	264	14

(Lähde: ELY-keskus, Pohjois-Savon TE-toimisto; TEM, työnvälitystilasto)

NUORISOTAKUUN PIIRIIN KUULUVIA

15–29 –vuotiaita oli Iisalmessa vuonna 2013 yhteensä 3788. Heistä 15-25 -vuotiaita oli 2538 ja 25-29-vuotiaita 1250.

NUORISOTAKUULLA NUORILLE

koulutusta, työtä ja kuntouttavia palveluita

NUORISOTAKUUN TAVOITTEISIIN

päästään yhteistyöllä, laadukkailla palveluilla ja ohjauksella ja sekä riittävillä resursseilla.

NUORISOTAKUU TOTEUTUI (= nuoren työttömyys päättyi ennen 3 kuukautta; ns. virtaluku)

	Nuoret työnhakijat alle 25-v % IISALMI	Vastavalmistuneet 25-29 v. % IISALMI	Nuoret työnhakijat % POHJOIS-SAVO	Vastavalmistuneet 25-29 v. % POHJOIS-SAVO	Nuoret työnhakijat % KOKO MAA	Vastavalmistuneet 25-29 v. % KOKO MAA
Tammikuu	70,4	44,4	81,6	82,3	69,5	64,7
Helmikuu	67,3	40,0	77,1	86,7	68,7	59,2
Maaliskuu	88,3	100	82,8	83,2	67,9	52,8
Huhtikuu	77,2	100	80,7	85,9	69,5	59,5
Toukokuu	83,3	100	77,7	91,7	67,6	65,6
Kesäkuu	87,5	100	84,7	92,2	69,1	72,0
Heinäkuu	76,5	71,4	79,3	87,5	63,1	67,5
Elokuu	89,0	90,0	78,8	89,4	64,3	55,9
Syyskuu	84,9	93,3	87,2	86,6	71,1	54,1
Lokakuu	86,7	50,0	82,5	80,9		
Marraskuu	78,8	100	78,1	72,1	70,3	60,3
Joulukuu	63,4	71,4	74,3	82,1		

(Lähde: TEM; Työnvälitystilasto)

SOSIAALITOIMEN

Vuonna 2014 kuntouttavassa työtoiminnassa oli kaikkiaan 90 nuorta, joista 40 tuli ensimmäistä kertaa toimintaan vuoden aikana. Kuntouttavassa työtoiminnassa olevista nuorista osa on mukana nuorten työpajoilla. Sosiaalityössä on vuoden 2014 aikana alkanut nuorten asioita hoitaa sosiaalityöntekijän ja ohjaajan muodostama työpari. Nuoria on ollut asiakkaana n. 240-300.

Ylä-Savon työvoiman palvelukeskuksen palveluissa nuorten asiakkaiden osuus vuonna 2014 oli 57 % kaikista TYP:n asiakkaista. Nuoria asiakkaita vuonna 2014 TYP:ssä oli yhteensä 61, joista uusia asiakkaita 15. (Lähde: Ylä-Savon SOTE kuntayhtymä/ aikuissosiaalityön esimies)

IISALMEN NUORISON TUKI ry:n (INTRY ry:n) TYÖ- JA STARTTIPAJOILLA

Iisalmen Nuorison Tuki ry:n toiminnassa oli vuonna 2014 mukana yhteensä 174 alle 29-vuotiaasta nuorta. Nuoret osallistuivat erimittaisille jaksoille työpajalla sekä starttivalmennuksessa. Iisalmen Nuorison Tuki ry:n toiminnassa oli mukana nuoria mm. kuntouttavassa työtoiminnassa, työkokeilussa, kesätöissä ja siviilipalvelusta suorittamassa sekä oppisopimuksella ja erimittaisilla harjoittelujaksoilla toisen asteen oppilaitoksista. Iisalmen Nuorison Tuki ry:n asumistoiminnassa oli mukana 18 alle 29-vuotiaasta nuorta. Myös Aurora työhönvalmennuksessa on mukana nuoria. Tämän lisäksi INTRY tavoittaa suuren joukon iisalmelaisia Ylä-Savolaisia nuoria mm. eri tapahtumien kautta. Asumistoiminta, etsivä työ ja starttivalmennus sekä pajatoiminnat toimivatkin tiiviinä palvelukokonaisuutena. Nuorelle voidaan näin tarjota kokonaisvaltainen tuki, ottaen huomioon kunkin nuoren yksilöllinen lähtökohta ja tarpeet. Vuonna 2014 Iisalmen Nuorison tuki ry aloitti kehityskumppanuuden Joensuun Nuorisoverstaan kanssa ja on mukana myös TPY:n tiedonhallinnan kehittämistyössä, johon kuuluu mm. sosiaalisen vahvistamisen palveluiden laadullisten vaikutusten arviointimittariston kehittäminen ja pilotointi. (Lähde: Iisalmen Nuorison Tuki ry)

YLÄ-SAVON TOIMI-SÄÄTIÖ

TOIMI-säätiön työpajoilla oli vuonna 2014 eripituisilla jaksoilla 170 alle 30-vuotiaasta. Nuoret osallistuivat mm. tuettuun työtoimintaan, kuntouttavaan työtoimintaan, työkokeiluun ja työhönvalmennukseen. Eniten lisääntyi edelliseen vuoteen verrattuna kesätyöntekijöiden ja opiskelijoiden määrä: yli kolmekymmentä nuorta työskenteli kesätyöntekijöinä, 24 toisen asteen opiskelijaa oli työssäoppimassa ja kuusi TET-jaksolla. (Lähde: Ylä-Savon Toimi-säätiö)

ETSIVÄ NUORISOTYÖ

oli yhteydessä vuoden 2014 aikana 138 nuoreen ja yhteydenotto johti asiakkuuteen 79 nuoren kohdalla. Eniten nuoria ohjautui etsivään nuorisotyöhön lähinnä toisen asteen ammatillisten oppilaitosten ja sosiaalitoimen kautta. Suurinta osaa nuorista ohjattiin toimeentuloon ja asumiseen liittyvissä asioissa sekä tuettiin opintojen jatkamista. (Lähde: Iisalmen Nuorison Tuki ry).

TOISEN ASTEEN OPINNOSTA ERONNEET JA KESKEYTTÄNEET

iisalmelaiset alle 29-vuotiaat opiskelijat, opiskelijamäärä laskentapäivän tilanteen 20.9. mukaan; muut tilanne 30.9.

Oppilaitos	Opiskelijamäärä, joista iisalmelaisia	Eronneet iisalmelaiset / joista negatiivisia *)	Keskeyttäneet **) iisalmelaiset opiskelijat	Eronneet ja keskeyttäneet, joille tehty jatko-suunnitelma
Iisalmen lyseo	292/ 262	3/0	0	3
Ylä-Savon Ammattiopisto	1 147 / 350	11/3	1	1 (iisalmelaiset)
Savon ammatti- ja aikuisopisto, Iisalmen toimipiste	356/ 190 (perustutkintoa opiskelevat)	4/1	3	6
Oppisopimuskoulutus	119 /49			
Nuorten Aikuisten Osaamishjelma NAO	Oppilaitosmuotoinen koulutus 41 /13 Oppisopimuskoulutus 4 / 2	1/ 0	2/0	

(Lähde: Toisen asteen oppilaitokset)

*) opiskelija ei ole siirtynyt opiskelemaan toiseen oppilaitokseen tai työelämään

**) perustellusta syystä (esim. sairaus- tai äitiysloma) määräaikaaisesti opintonsa keskeyttänyt

Nuorisotakuusuunnitelmaan kirjatut yhteiset tavoitteet ja toimenpiteet on raportoitu toteumaosiotaulukossa.

NUORISOTAKUUN TOTEUTTAMISEN JA EDISTÄMISEN

ONNISTUMISET:

- uuden lukiokymppin käynnistyminen syksyllä
- koulusosionomitoiminnan käynnistyminen, (kouluina Kauppi-Heikki, Kangaslampi ja Kirkonsalmi), yläkoulujen koulusosionomin vakinaistamiseen määräraha koulutoimen budjettiin 2015
- rahoitus opetusministeriöltä kolmannen etsivän nuorisotyöntekijän palkkaamiseksi/ Lisalmen Nuorison Tuki ry
- Toimi-säätiössä lisääntyi nuorten kesätyöntekijöiden määrä
- SAKKY: Yhteistyö SAKKYn sekä nuorisopalvelujen, etsivän nuorisotyön ja muiden toimijoiden kanssa toimii hyvin.
- YSAO: Opiskelijat ovat pysyneet oppilaitoksen kirjoilla aika hyvin. Uutena v. 2015 aloitti opiskeluhuollon ohjaaja.
- LYSEO: Nuorten (17-25v) maahanmuuttajien perusopetuksen valmistava opetus käynnistyi lisalmen lyseolla 22.9.2014. Mukana on kuusi maahanmuuttajanuorta, joiden opiskelu keskittyy nyt alussa suomen kieleen. Opiskelijat ovat lisalmesta ja Lapinlahdelta.
- TE-toimisto: Nuorten myönteinen suhtautuminen tarjolla oleviin palveluihin koulutukseen ja työelämään.
- Sosiaalityö: Nuorten palveluihin on kohdistettu aikuissosiaalityössä yhden sosiaalityöntekijän ja ohjaajan työpanos vuoden 2014 aikana. Osa nuorista asioi perhepalveluissa ja Työvoiman palvelukeskuksessa.

HUOLENAIHEET:

- nuorten kesätyöpaikat vähentyneet viime kesään verrattuna (lomautukset ja irtisanomiset yms. ovat vähentäneet nuorten kesätyötuella työllistymistä)
- onko kaikista eronneista ja keskeyttäneistä tehty ilmoitus etsivään nuorisotyöhön
- etsivässä nuorisotyössä korostunut nuorten mielenterveys- ja päihdepalveluiden tavoitettavuus /riittämättömyys
- SAKKY: Huoli "kadonneista" nuorista, joita kukaan toimija ei tavoita.
- YSAO: Nuoret, jotka jäävät pois opinnoista eikä heihin saa yhteyttä monista yrityksistä ja etsiville ilmoittamisesta huolimatta. He jäävät vain "neljän seinän sisälle". Kenellä on vastuu näistä nuorista, vai annetaanko heidän syrjäytyä?
- Poliisi: ennaltaehkäisevien toimintaresurssien vähentyminen poliisilla
- TE-toimiston nuoriin kohdentuvien resurssien väheneminen vuoteen 2014 verrattuna
- Nuorten asiakkaiden osuus sosiaalityössä on huolestuttavan suuri. Sosiaalityön nuorista asiakkaista osalla on rankkaa huumeiden käyttöä, johon on yhdistynyt laajat elämänhallinnan ongelmat. Palvelujen järjestäminen tälle ryhmälle on vaikeaa.

TOIMENPIDE-EHDOTUKSET:

- nuorten kesätyötoiminnan kehittäminen: v. 2015 TA-esityksessä huomioitu lisämääräraha nuorten kesätyötoimintaan, jotta työnantajille maksettavan tuen suuruutta voidaan nostaa, tiiviimpi yhteistyö yrityselämän kanssa
- verkostojen tiivistäminen: mm. nuorten ohjaaminen etsivään nuorisotyöhön entistä järjestelmällisemmin, tiedottaminen omassa organisaatiossa ja etsivän nuorisotyön mukaanotto yhteistyöhön
- toimintamallin kehittäminen "kadonneiden" opiskelijoiden osalta -> yhteistyön tehostaminen ja tiivistäminen entisestään